

Վերապատրաստող կազմակերպություն

«Երևանի Լեոյի անվան հ. 65 ավագ դպրոց»

ՊՈԱԿ

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Ժողովրդական բանահյուսության ժանրերի ուսուցման դերը տարրական դասարաններում

Կատարող՝ Էմիլյա Մարտիրոսյան Վարդանի

Ղեկավար՝ Աննա Յայլոյան Վոլոդյայի

«Գյումրու №19 հիմնական դպրոց» ՊՈԱԿ, ղաավար

Գյումրի 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցման նպատակ-----	3
Ներածություն -----	4
Ժողովրդական բանահյուսության ուսուցման դերը տարրական դասարաններում-----	6
Ժողովրդական բանահյուսության նշանակությունը մտածողության զարգացման գործում-----	11
Հեքիաթների ուսուցումը տարրական դասարաններում-----	12
Եզրակացություն-----	18
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	20

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿ---- Սույն ուսումնասիրության նպատակը ժողովրդական բանահյուսության բանահյուսական ստեղծագործությունների նրանց դերի արժևորումն է :

Անչաքփի կարևոր է դեռևս մանկական տարիքից երեխային ծանոթացնել բանահյուսական ստեղծագործություններին ,նրանց դաստիարակել ժողովրդի իմաստությամբ ,ցույց տալ մեր ազգայն ակունքները ,հարստացնել նրանց բառապաշարը բանահյուսական ժողովրդական բառուբանով, ձևավորել հատուկ սեր և վերաբերմունք ժողովրդականի և ազգայինի նկատմամբ:

ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ---Ինչպես գիտենք՝ գրականությունը սնվում է ժողովրդական բանահյուսությունից :Ժողովուրդը, սկսած մեր պատմության ամենահին ժամանակաշրջանից մինչև առայսօր ստեղծում է բանահյուսական ստեղծագործություններ :

Այս ժանրի գործերը լի են դաստիարակչական և այլ մոտիվներով: Ուստի ,անչափ արդիական է ժողովրդական բանահյուսական ստեղծագործությունների ներդրումը տարրական դասարաններում :

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը - Հեքիաթները ժողովրդական քանահյուսության

ամենահին և ամենահարուստ ժանրերից են:

Որպես քանահյուսության կարևոր ժանրեր՝ առաջին հերթին ընկալվում են որպեստեքստ՝ կայուն կառուցվածքային և լեզվաոճական առանձնահատկություններով:

Որպես մարդու հոգևոր գործունեության և աշխարհընկալման հատուկ միջոց՝ դրանք կապված են ծեսերի , կրոնական պատկերացումների և մտածողության տարբեր ձևերի հետ: Մայրենիի բոլոր դասագրքերում լայն տեղ է հատկացված առարկների և հեքիաթների ուսուցմանը:

Դրանց նպատակն է արտահայտել ժողովրդի աշխարհայացքը , իդեալները, գաղափարները և լավագույն ձգտումները:

Սակայն ժամանակակից ստեղծագործությունների հիմնական բարոյախրատական եզրահանգումը այնքան էլ մատչելի չէ երեխաներին:

Ուսումնասիրության առարկայի արդիականությունը մի տված է նոր և անձանոթ գրառված և հրատարակված հեքիաթների, ինչպես նաև հայ ժողովրդական հեքիաթների համակարգված քննությանը, դրանց խորքերում ծպտված ծիսապաշտամունքային և կրոնաառասպելական իրողությունների իմաստի բացահայտմանը:

Աշխատանքի նպատակն ու խնդիրները:

Մեր աշխատանքի նպատակն է.

● Ուսումնասիրել տարրական դասարաններում ուսուցանվող նյութերին ներկայացվող խնդիրները և առաջադրել դրանց լուծման նորովի մոտեցումներ:

● Ուսումնասիրել հեքիաթների ուսուցանումը որպես երեխայի խոսքի զարգացման միջոց:

Նշված նպատակներին հասնելու համար առաջադրել ենք հետևյալ խնդիրները.

Նպաստել երեխայի աշխարհընկալման զարգացմանը : Ուսումնասիրել տարրական դպրոցում բանահյուսական ժանրերի ուսուցման անհրաժեշտ ծավալը:

● Ուսումնասիրել հեքիաթների յուրացմանը նպաստող մեթոդական ժամանակակից համակարգը և վերլուծել արդյունքները:

● Դիտարկել հիմնախնդրի վերաբերյալ տեսությունը մեթոդական գրականության մեջ: Ներկայացնել դասի շնորհանդես հեքիաթների ուսումնասիրումը որպես դասի խթանիչ:

Աշխատանքի կառուցվածք նուբովանդակությունը:

Աշխատանքը կազմված է ներածությունից , հիմնակա և բովանդակությունից, եզրակացությունից և օգտագործված գրականության ցանկից:

Հիմնական մասում խոսել ենք ժողովրդական բանահյուսության ժանրային հարստության մասին, ներկայացրել ենք դրանց դերն ու նշանակությունը մայրենիի ժամերին: Ներկայացրել ենք հեքիաթների և առակների կառուցվածքն ու տեսակները և դրանց դերը կրտսեր դպրոցականների խոսքի հարստացման համատեքստում:

Աշխատանքն ավարտել ենք եզրակացությամբ, որտեղ համառոտ մեկնաբանել ենք աշխատանքի բովանդակությունը և ներկայացրել եզրակացություններ:

Ժողովրդական բանահյուսության նշանակությունը մտածողության զարգացման գործում

Տարրական դպրոցում , սկսած առաջին դասարանից, ուսուցանվում են ժողովրդական բանահյուսության նմուշներ՝ առած-ասացվածքներ, շուտասելուկներ, խնդուկներ, հեքիաթներ, առակներ, դարձվածքներ, հանելուկներ, հաշվելուկներ և այլն: Ժողովրդական բանահյուսությունը ազգային հոգևոր արժեքի մի մասն է, որը սերնդեսերունդ փոխանցվելով , հասել է մինչև մեր օրերը:

Բանահյուսությունը ժողովրդի բանավոր ստեղծագործությունն է , նրա կոլեկտիվ բանականության և կոլեկտիվ հույզի արգասիքը:

Իբրև կոլեկտիվ ստեղծագործություն բանահյուսությունն ունի որոշակի առանձնահատկություններ: Առաջին առանձնահատկությունն արտահայտվում է ինչպես՝ անհատական հանճարով կոլեկտիվ հանճարներ կայացնելու, այնպես էլ նրա հյուսվածքների կոլեկտիվ մշակման ու գաղափարական-գեղարվեստական կատարելության մեջ:

Բանահյուսության մյուս բնորոշ առանձնահատկությունը նրա բանավոր հյուսվածքներն է, բանավոր կերպով ստեղծվելը և բանավոր գոյությունը:

Բանահյուսությունը՝ իբրև հնագույն ժամանակների ց ժողովրդին ուղեկցող ստեղծագործություն, իր մեջ խտացրել է ոչ միայն ժողովրդի կենսափորձը այլ նաև նրա հավատալիքները, սովորությունները, վարքն ու բարքը:

Ներկայացրել ենք ժողովրդական բանահյուսության նմուշները, որոնք զետեղված են 2-4 դասարանների մայրենիի դասագրքերում:

Առածներն ու ասացվածքները հայ ժողովրդական բան ու բառի մարգարիտներն են:

Առաձները ուղղակի և փոխաբերական իմաստ ունեցող կարճ պատկերավոր ասույթներ ու դաստողություններ են:

Կյանքի յուրաքանչյուր երևույթ նրանցում բնութագրվում է սրամտորեն և կատարյալ ամբողջականությամբ: Իրենց ժանրային հատկանիշով առաձներին շատ մոտ են ասացվածքները: Սրանք առաձներից միայն տարբերվում են նրանով որ ուղղակի խոսքեր են և գրեթե միշտ գործածվում են առանց փոխաբերական իմաստի:

Մեծ է առած-ասացվածքների պատմաճանաչողական, դաստիարակչական և գեղարվեստական նշանակությունը:

Որպես համառոտ ու պատկերավոր խոսքի դասական օրինակներ՝ դրանք մեծապես նպաստում են երեխաների ոչ միայն լեզվի մշակմանը, այլև տրամաբանական ու պատկերավոր մտածողության մշակմանն ու զարգացմանը:

Առաձներն ու ասացվածքները ընդհանուր գծերով, գեղարվեստորեն արտահայտում են պատմական զարգացման գրեթե ողջ ընթացքը: Անսահմանորեն լայն են հայկական առաձների ու ասացվածքների թեմաները, ու անսահման խոր՝ նրանց գաղափարական բովանդակությունը:

Ժողովրդական առած-ասացվածքները աչքի են ընկնում իրենց բանաստեղծական լեզվի ուարվեստի բարձր արժեքներով: Քիչ խոսքով շատ բան ասելու բացառիկ ուժը, պարզությունը, կոնկրետությունը, պատկերավորությունը, բնութագրումների դիպուկությունը և գունագեղությունը նրանց բնորոշ առանձնահատկություններն են:¹

Առաձներում մեծ տեղ են գրավում աշխատավորներին ուղղված խրատներն ու խորհուրդները:

Աշխատասիրության հենց այս բարձունքից էլ քննադատվում է ծուլությունն ու

ձրիակերությունը, գովերգվում է աշխատասիրությունն ու արդարությունը:

Բերենք մի քանի նմուշներ՝

- Հանգիստը քաղցր չէ առանց աշխատանքի:
- Աշխատող խոփը չի ժանգոտի:
- Ամառը որ պատկես հովերը ,ձմեռը կսատկեն կովերը:
- Աշխատասիրությունը սովորում են երեք տարում,ծուլությունը՝ երեք օրում:
- Աշխատանքը ազնվացնում է:
- Թամբալը գիտի,թե հացը ծառի վրա է աճում:
- Նա ով չի աշխատում, բամբասանք է հավաքում:
- Ծառի տակ պատկելով բերանդ տանձ չի ընկնի:

Առածը սեղմ ու պատկերավոր իրատական ասույթ է,այլ աբանական դատողությամբ:

Կազմված է մեկ-երկու նախադասությունից,երբեմն՝ մի քանի բառից:

Առածը արտացոլում է հասարակական կյանքի տարբեր կողմերը, արտահայտում կենցաղային, փիլիսոփայական հասկացություններ, ուր ընդհանրացված է ժողովրդի կենսափորձը:

Բերենք առածի մի քանի նմուշներ,

- Մի ձեռք ծափ չի տա:
- Տաշած քարը գետնին չի մնա:
- Երկաթը տաք-տաք կծեծեն:

- Ավագի վրա տուն չեն շինի:

Ասացվածքները սեղմ ու արտահայտիչ ձևով բնութագրում են կյանքի այս կամ այն երևույթը: Սրանք առաձներից տարբերվում են նրանով, որ չունեն այլաբանություն:

Բերենք մի քանի նմուշներ,

- Քանի լեզու գիտես, այնքան մարդ ես:
- Խելքը բնովի է, այլ ոչ թե գնովի:
- Խելքը լավ է քան հարստությունը:

Այսպիսով առած –ասացվածքների մեջ ուղիղ իմաստի հետ մեկտեղ, այս կամ այն չափով, արտահայտված է նաև նրա փոխաբերական իմաստը:

Դարձվածքները խոսքը դարձնում են ավելի դիպուկ, արտահայտիչ և պատկերավոր:

Դարձվածքների գործածությունը պայմանավորված է խոսքի բնույթով:

Դարձվածքների շնորհիվ խոսքը ազատվում է չորությունից ու երկարաբանությունից:

Դրանք իրենց իմաստային նրբերանգներով մտքի և տալիս են դիպուկություն ու կենդանություն: Դարձվածքները թեև ձևով նման են բառակապակցություններին,

սակայն միայն ծագմամբ են կապվում նրանց հետ: Դարձվածքը կարող է առաջանալ ոչ միայն բառակապակցություններից, այլ նաև կազմվել միանգամից՝ որևէ բառակապակցության օրինակով:

Բերենք մի քանի նմուշներ,

- Բերանը ջուր առնել-լուռ մնալ, ոչ մի բառ չասել, չխոսել
- Հինգ մատի պես գիտենալ-շատ լավ իմանալ, ամբողջապես ճանաչել:
- Աշխարհով մեկ լինել-շատ ուրախանալ, աշխարհի տեր զգալ իրեն:

Դարձվածքները օգնում են խոսքը գունագարդելուն, խոսքին հուզառճական լիցք տալուն, արտահայտիչ դարձնելուն և այլն:

Օրոր-օրորոցայինը ժողովրդական բանահյուսության քնարական երգատեսակ է:

Կառուցված է երկտող, եռատող, քառատող կամ բազմատող տներից: Ունի կրկներգ, որոնք, շեղվելով բանաստեղծական չափից, երգին հաղորդում են ռիթմաերաժշտության բազմազանություն:

Բերենք օրոր-օրորոցայինի նմուշ՝
Օրոր, օրոր, օրոր

բալաս, Օրարասեմշուսմեծանաս: Ո

րշուտդառնասօջախիծուխ, Դուիմեր

ագ, արևիմթուխ:

Իմսերնեմիշտքեզպահապան:

Հանելուկը դժվար լուծելի հարց է, որ մեծ մասամբ տրվում է փոխաբերության ձևով: Այլ կերպասած՝ այն որևէ առարկայի, երևույթի փոխաբերական պատկերումն է՝ հիմնված նրանց լուծելի առարկայի և հանելուկում նրան փոխարինող առարկայի հատկանիշների նմանության վրա:

Բերենք հանելուկի նմուշ՝

Աշխարհի ծայրին կհասնի,

Հավի պոչին չի հասնի: /h հնչյուն-տառ/

Հաշվելուկը փոքրերի հետ բարձրաձայն ասվող բանաստեղծություն է՝ նրանց հաշվել և արտասանել սովորեցնելու նպատակով: Օգտագործվում է նաև մանկական խաղերում դերերը բաշխելու նպատակով:

Բերենք հաշվելուկի նմուշ՝

-Օցի՛,օցի՛,աչք փակոցի,

Եկեք խաղանք պահմտոցի,

Ես մնացի, դու գնացիր,

Ես փակեցի դու, պահվեցիր:

Շուտասելուկը լեզվահնչյունական յուրօրինակ խաղ է,վարժություն: Պետք է արագ ու բազմիցս կրկնելով՝ ճիշտ արտասանել այն: Դժվար արտաբերության պատճառով հաճախ արտասանվում է ծիծաղաշարժ աղավաղումներով: Այն մանկական լեզուն վարժեցնում է հնչյունական բարդ ու ճիշտ արտասանությանը:

Բերենք շուտասելուկի նմուշ՝

Հեռվում սիրուն ԱՐԱՐԱՏ՝

Վրան ձյուն կա շատ առատ:

Բանահյուսության այս բոլոր տարատեսակները ուսումնասիրվում են տարրական դասարաններում, սակայն մենք ավելի խորը ուսումնասիրել ենք հեքիաթները:

Հեքիաթների ուսուցումը տարրական դասարաններում

Տարրական դասարանների մայրենիի դասագրքերում ամենից հաճախ հանդիպող նյութերից մեկն էլ հեքիաթներն են: Հեքիաթները ժողովրդական բանահյուսության ամենահին ու ամենատարածված ժանրերից են, դրանք առաջացել են մարդկության ճագման վաղ շրջանում, սակայն այսօր էլ շարունակում են ստեղծվել:

Շարունակում են հուզել ընթերցողներին իրենց անմիջականությամբ, պարզությամբ ու խոր լավատեսությամբ:

Մեր մեծ բանաստեղծ Հովհաննես Թումանյանն ասել է՝ «Մեր լեզվի ու գրականության առողջ զարգացման համար պետք է մշտական տեղ հատկացնել հայրենի երկրի բանավոր գրականությանը, նրա ամեն տեսակավանդություններին, հեքիաթներին, առակներին, առած-ասացվածքներին»:

Հեքիաթը բանահյուսական ժանր է, գերազանցապես արձակ, բանավոր պատմվածք՝ կախարդական, արկածային, կենցաղային բովանդակությամբ, հյուսված գեղարվեստական հնարանքի յուրատեսակ միջոցներով:

Համաշխարհային բանագիտության մեջ տարբեր տեսություններ ու կարծիքներ կան հեքիաթ իձագման ու ձևավորման վերաբերյալ:

Հեքիաթների հեղինակները հիմնականում ժողովուրդն է: Այն, ինչ կյանքում անհնար է եղել իրականացնել, մարդիկ երագել են, ցանկացել և տեսել հեքիաթներում:

Ավելի ուշ հեքիաթներ ստեղծվել են առանձին հեղինակների կողմից՝ ժողովրդական պատումների մշակմամբ կամ ինքնուրույն:

Հեքիաթները բաժանվում են երեք տեսակների: Տարածված են՝

- Հրաշապատում կամ կախարդական,
- Իրապատում,
- կենդանական

Կենդանական հեքիաթները առաջացել են խոր նախնադարում, երբ մարդը նոր էր սկսում կենդանիներին ընտելացնել, դրա համար էլ այս հեքիաթներում գործող անձերը հիմնականում կենդանիներ են: Օրինակ՝ «Առյուծնումուկը», «Պոչատաղվեսը», «Արջի և վարազի կռիվը» և այլն: Նրանց միջոցով այլաբանորեն ներկայացվում են մարդկային որոշակի հատկություններ: Մի կողմից՝ չարություն, նախանձ, ազահություն, մեծամտություն, մյուս կողմից՝ բարություն, անձնագոհություն, վեհանձնություն, ազնվություն, արդարամտություն, հավատարմություն, իմաստություն:

Իրապատում հեքիաթներում հեքիաթայինոչայնքանփաստերենն՝ գործողություններն ու գործող անձիք, որքան գործողությունների կամ սյուժետային գծի լուծումները, որոնք, ինչպես հատուկ է հեքիաթներին, շատ պարզ ու դյուրին լուծում են ստանում, որպիսին իրականության մեջ չի կարող լինել:

Իրապատում հեքիաթներն արտացոլում են ժողովրդի կյանքը, մարդկային վսեմ ձգտումները, հալածվածների և ճնշվածների ճակատագիրը, ծաղրվում են ժողովրդին կեղեքողները, մարդկային զանազան արատներ:

Հրաշապատում հեքիաթներում պատկերվում է բարի ուժերը մարմնավորող հերոսների պայքարը չար ուժերի՝ դևերի, կախարդների, վիուկների, վիշապների

դեմ:

Դեպքերը տեղի են ունենում ստորերկրյա թագավորությունում, և րևակայականա շխարհներում, այլաշխարհներում, որտեղ անհավատալին դառնում է իրական:

Հերոսներին օգնում են ձին, թռչունը, բարի պառավը կամ իմաստուն ծերունին: Բոլոր հեքիաթների մեջ չարի և բարու պայքար կա, և այդ պայքարը միշտ ավարտվում է բարի ուժերի հաղթանակով:

Շատ հեքիաթներում էլ լ ծաղրվում են ժողովրդին կեղեքողները, մարդկային զանազան

արատները: Օրինակ՝ Հովհաննես Թումանյանի «Բարեկենդանը», «Ոսկուկարասը»:

Հեքիաթների մեծ մասին բնորոշ է նույն սկիզբը, ինչպես՝ «Լինում է, չիլինում»,

«Ժուկով ժամանակով», «Կարչկար» և նմանատիպ վերջաբաններ՝ «Երկնքից երեք խնձոր ընկավ», «Նրանք հասան իրենց մուրազին, դուք էլ հասնեք ձեր մուրազին»,

«Երկնքից երեք աստղը նկավ» և այլն:

Մայրենի լեզվի ընթերցարաններում կան ոչ միայն ժողովրդական հեքիաթներ, այլև հեքիաթների գրական մշակումներ: Ժողովրդական հեքիաթների լավագույն

մշակողներ են եղել Ղ.Աղայանը, Հովհ.Թումանյանը, Ստ.Զորյանը և ուրիշներ, որոնց մշակած գեղեցիկ հեքիաթները մեր դասագրքերի զարդն են:

Պետք է ն կատել , որ անցյալում մեծ վեճեր են եղել հեքիաթները դասագրքերում զետեղելու շուրջ: Հայտնի է, որ 19-րդ դարի վերջին մեթոդիստ Ե.Ղազարյանը

լուրջ մեղադրանքներ առաջադրեց Ղ.Աղայանին՝ հեքիաթների միջոցով երեխաների նիրականության մասին սխալ պատկերացում տալու կապակցությամբ:

Աղայանն իր հայտնի պատասխանում միանգամայն հերքեց Դազարյանի տեսակետը՝ գտնելով, որ մարդու հանճարի սաղմերը պետք էն անհրաժեշտ հեքիաթներում փնտրել, որովհետև դրանք ոչ միայն հոգուն սնունդ են տալիս, այլև մտքի նուերնակայության ըթոյիչք, հետևաբար առանց հեքիաթների ուսումնասիրության երեխաների կրթության գործը կատարյալ լինել չի կարող:

Հեքիաթի դասավանդումը ունի երկու հիմնական փուլ՝ բովանդակության կամ սյուժեի հաղորդում և հեքիաթային կամ երևակայական կողմի բացահայտում: Սրանք երկուսն էլ խիստ կարևոր ունի հրաժեշտ են նյութի յուրացման ու նրանից բխող կրթական ու դաստիարակչական նպատակների իրականացման համար և երբեք չեն կարող փոխարինել միմյանց:

Տարրական դասարաններում հեքիաթներն ամենից առաջ պետք է դասավանդել որպես գեղարվեստական ստեղծագործություններ, այսինքն՝ նախապատրաստական գրույցի միջոցով հող նախապատրաստել այն ճիշտ ընկալելու համար, ամբողջ նյութի արտահայտիչ ընթերցման միջոցով ապահովել նրա գեղարվեստական ու դաստիարակչական ներգործությունը, սովորեցնել լավ կարդալ, անձանոթ բառերն ու մտքերը բացատրել, հեքիաթի բովանդակությունը մանրամասնորեն ու համառոտ, փոփոխելով ու ստեղծագործորեն վերարտադրել, գործող անձերն ու նրանց կատարած գործողությունները նկարագրել կամ բնութագրել, հարցերով ամփոփել և հեքիաթի վերաբերյալ երեխաների հաղորդած տեղեկությունները և այլն:

Հեքիաթի բնագրային ուսումնասիրությունն ավարտելուց հետո աշակերտների առաջ պետք է բացանել հեքիաթային քողը, ցույց տալ նրանում տեղաձիքականն ու անիրականը, ճշմարտապատումն ու երևակայականը, ի հարկե այդ ամենը կատարելով կոնկրետ նյութի վրա, պարզում առ չելի ձևով, որ պետք է երեխաները տեսական բացատրությունները կապեն գործնականի հետ, յուրաքանչյուր բառ և

հասկացությունիմաստավորենկոնկրետ բովանդակությամբ:

Հեքիաթներում եղած իրականի ու անիրականի սահմանագծումն ու տարբերակումնզգալի դարձնելու համար հաճախ կարելի է նաև համապատասխան օրինակներ բերելարտադասարանայինընթերցանությանմիջոցովերեխաներիկարդացածկամ նախորդդասարաններում անցածհեքիաթներից:

Յուրաքանչյուր հեքիաթի դասավանդումը ճիշտ տանելու համար ուսուցիչն ամենիցառաջիրհամարպետքեպարզի,թեորոնքեննրաիրականուանիրականկողմերը,ինչփոխհարաբերությանմեջենգտնվումդրանքինչենսովորեցնումերեխաներին,ինչու էժողովուրդըդիմելհարցիհեքիաթային լուծմանը:

Հեքիաթիդասավանդումըպետքեավարտվինրաբարոյախրատականկամդաստիարակչական եզրակացությամբ, որը այս տիպի նյութերի ուսումնասիրությանամենահիմնականուառանձնահատուկկողմերիցմեկնէ:Պետք էպարզելաշակերտները^օնչսովորեցինուսուցանվողհեքիաթից,ո^րնէնրահիմնականմիտքը,գաղափարականբովանդակությունը:Ի^{նչ}կարհեղինակիասվածիտողատակումն այլն:

Հեքիաթներիդասավանդմանամենավերջինփուլնայնհամապատասխանառաձեների,ասացվածքներիև հանելուկների հետկապելնէ:

Հեքիաթներիդասավանդմանայսեղանակիցբացիգործադրմանհամարհանձնարարելիկարելիէհամարելնասպատմողականևհորինողականձևերը,

որոնքհեքիաթներիուսումնասիրմանմեջբազմազանությունուհետաքրքրությունկմտցնեն:

Պատմողական ձևով անցնելիս հեքիաթը չի ընթերցվում,այլ պատմվում է ուսուցրիկողմից գեղարվեստական պատմումի ու արտահայտչական միջոցների

հնարավոր լայնօգտագործմամբ:

Հեքիաթները կարելի է դասավանդել նաև հորինողական ձևով, որն ակտիվ, ստեղծագործական մեթոդ է, և որպես այդպիսին, շատ լայն կիրառություն պետք է ունենա հեքիաթների ուսումնասիրության ընթացքում:

Այս մեթոդով անցնելիս աշակերտներից չենք պահանջում, որ նրանք պատմելիս տառացիորեն ապահովեն հեքիաթի այուժետային գիծը: Երեխաների մտքերին ազատություն են քտալիս՝ թողնելով, որ յուրովի վերարտադրի հեքիաթի բովանդակությունը, ցանկացած փոփոխություններ մտցնի այուժետային գծի ուղեպքերի զարգացման մեջ, եթե, իհարկե, այդ փոփոխությունները չեն հակասում հեքիաթի ընդհանուր ոգուն:

Հեքիաթների ուսումնասիրությունը տարրական դասարաններում կարելի է անցկացնել հետևյալ պլանով.

1. Նախապատրաստական գրույց:
2. Հեքիաթի առաջին ընթերցում (ուսուցչի կողմից):
3. Հեքիաթի երկրորդ ընթերցում և բառերի բացատրում (աշակերտների կողմից):
4. Հեքիաթի վերլուծություն ըստ առանձին մասերի, բովանդակության ու լեզվի:
5. Մասերի վերնագրում և պլանի կազմում:
6. Բովանդակության վերարտադրում:
7. Ստեղծագործության հեքիաթային կողմի բացահայտում:
8. Ամփոփում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Գրական կերպարների համեմատական վերլուծության կարողության ձևավորումը՝ հեքիաթներն ուսումնասիրելիս» ավարտական աշխատանքի շրջանակներում ուսումնասիրության ենթենթարկել էր ելևիսայի մտածողության, խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների ձևավորման գործընթացի առանձնահատկություններն ու վերհանել էր ելևիսայի զարգացման գործում հեքիաթների դաստիարակչական նշանակությանն առնչվող կետերը:

Ուսումնասիրությանը նթացքում հանգել են քայնեզրակացության, որի խոսքի զարգացման խնդիրներին մեջիր առանձնահատուկ տեղն ունի գեղարվեստական խոսքի հետեռելևիսայի ծանոթացումը:

- Հեքիաթները մեծ նշանակություն ունեն երելևիսայի անձի ձևավորման համար, որպես երելևիսայի խոսքի հարստացման սկզբնաղբյուր: Այն զարգացնում է պատկերային խոսքը, գեղագիտական ճաշակը և նպաստում է քարոյակական հասկացությունների ձևավորմանը:

- Մեր կողմից կատարված ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ հեքիաթների միջոցով կարելի է երելևիսայի մեջբնավորության, գործելակերպի դրական հատկանիշներ դաստիարակել: Այնտեղ կա բարի և չար ուժերի պայքար, և մշտապես հաղթում է բարին: Կարևորվում է բարությունը, մարդկանց օգնելու պատրաստակամությունը, սերը, կարեկցանքը:

- Հեքիաթներն ունեն կրթիչ և դաստիարակիչ ուժ, ուստի թույլ են տալիս դաստիարակել՝ դրականի վրահենվելով: Այսպիսով, հեքիաթների հիմնական նպատակն է արթնացնել երելևիսայի երևակայությունն ու ստեղծագործական պոտենցիալը, նպաստել սովորողների աշխարհընկալման

զարգացմանը, ընդլայնել բառապաշար, օգնել ճիշտևտրամաբանական խոսք կառուցել:

Կարևոր է նաև այն, որ հեքիաթները երեխայի խոսքը դարձնում ենավելիէմոցիոնալ և պատկերավոր:Ուստիանհրաժեշտէհեքիաթներիուսուցմանմիջոցովնպաստելաշխարհաճանաչողական,երևակայական,ստեղծագործականևխոսակցականմակարդակներիզարգացմանը համապատասխանմեթոդներիկիրառմամբ:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գյուլամիրյան Ջ. , Մայրենիի դասավանդման մեթոդիկա , Եր., Զանգակ հր.,2011թ.
2. Գրիգորյան Գր. Ա. , Հայ ժողովրդական բանահյուսություն, Եր., Լույս հրատ.,1980թ.
3. Հայոցլեզուևգրականությունգիտամեթոդականամսագիր4,Եր.,ԿԱԻհրատ.,2013թ
4. ՋահուկյանԳ.Բ. ,Հայոցլեզու առաջինմաս,Եր., Լույսհրատ,1980թ.

5. ՍարգսյանՎ.,Մայրենի2, Եր., Մանմարհրատ.,2017 թ.
6. ՍարգսյանՎ.,Մայրենի3, Եր.,Մանմարհրատ.2017 թ.
7. ՍարգսյանՎ.,Մայրենի4,Եր., Մանմարհրատ.,2009 թ.
8. Տեր-ԳրիգորյանԱ.,Հայոցլեզվի մեթոդիկա,Եր.,Լույս,1986թ.

